

Hoaxy a fake news

Poplašná zpráva, novinářská kachna, kanadský žertík nebo zkrátka jen podvod. To je pár dalších jmen pro hoax a fake news. Patříš k těm, kdo jim snadno naletí?

Neškodná zábava?

Zatímco hoaxy vznikají spíš jako žert, fake news jsou často produktem dezinformačních webů a médií, které se snaží ovlivnit veřejné mínění cíleným šířením nepravd. Oba typy manipulace ale škodí stejně.

- 1 Vyvolávají paniku a šíří strach.
- 2 Pomáhají extremistickým skupinám.
- 3 Nebezpečné rady mohou lidem ublížit.
- 4 Poškozuji lidi i firmy, o kterých se zmiňují.
- 5 Spamují e-maily a zatěžují linky a servery.

Nepravdu spolehlivě prozradí

- 1 Dramatické a až příliš názorné fotky, které by státem regulovaná média nemohla ani použít
- 2 Gramatické chyby, chabá stylistika a spousta vykřičníků
- 3 Odvolávání se na autoritu, nebo naopak tvrzení, že zpráva unikla a oficiální média o ní mlčí
- 4 Snaha zaujmout, vystrašit nebo vzbudit soucit za každou cenu
- 5 Výzva ke sdílení s co největším počtem dalších lidí

Zjistí víc o tom, jak fungují hoaxy, fake news a média, na www.O2chytraskola.cz.

Druhy hoaxů

Poplašná zpráva

manipuluje s pravdou nebo přímo lže a snaží se čtenáře přimět k dalšímu šíření. Přitom vystupuje jako dobrák, který pomáhá lidem.

Kanadský žertík

chce hlavně pobavit. Přináší jen těžko uvěřitelnou informaci, z fotek bývá téměř na první pohled patrné, že jde o fotomontáž.

Smyslená petice

nejčastěji bojuje proti údajnému plánovanému zpoplatnění nějaké sociální sítě a sbírá tak e-maily pro další spamy.

Prosba o pomoc

snaží se zapůsobit na city příběhem lidí ve svízelné situaci a emotivními fotkami. Často žádá o peníze a šíří se i potom, co už dávno není aktuální.

Řetězový dopis štěstí

nejdřív se šířil klasickou poštou, pak e-maily a dnes i po sociálních sítích. Zneužívá pověřivost lidí k šíření spamu.

Podvodná výhra

pracuje s příslibem snadného zisku nebo opravdu lákavých cen. Stačí poslat trochu peněz, registrovat se nebo jen kliknout.

Jedna babka povídala

Některé hoaxy byly tak úspěšné, že se z nich pomalu staly městské legendy, a ještě dneska je někoho můžeš slyšet říkat vážným hlasem.

Záchranný PIN

Tahle povídačka tvrdí, že pokud musíš vybrat peníze z bankomatu pod nátlakem, máš svůj PIN zadat opačně. Příklad ti peníze vydá, aby uspokojil násilníka, ale zároveň tajně přivolá policii. Nic takového se ale nestane.

Injekční stříkačky na sedadlech

Dodnes je živá poplašná zpráva, že narkomani nakažení HIV z nenávisti k celému světu dávají do sedadel v kině a MHD infikované injekční jehly. Až když se píchneš, všimneš si vzkazu: „Nakazili jste se HIV.“

Řetězové dopisy

Znáš to. Pošli do 15 minut tohoto andílka 10 lidem a budeš mít štěstí. Když ho nepošleš, budeš mít 10 let smůlu, tvá rodina tě zavrhne, tvůj dobytek pojde a z cloudu se ti smažou všechny fotky.

Jak nenaletět hoaxům a fake news

- 1 Nevěř všemu, co se k tobě dostane. Víc než polovina lidí sdílí články jen podle nadpisu. Nikdy je nečetli.
- 2 Vždy si zprávu ověř i na oficiálních médiích a dalších zdrojích. Pokud o ní nepíše, je pro to důvod.
- 3 Ověř si původ obrázku nebo videa přes funkce Reverse Image Search a Reverse Video Search. Nejspíš zjistíš, že jsou ukradené z jiného článku a zobrazují úplně jinou realitu.
- 4 Pozoruj, jak píšou a mluví oficiální média. Hoaxy a fake news se vyjadřují spíš jako bulvár než televizní noviny.

Jak chránit před nepravdami ostatní

- 1 Nelajkuj a nesdílej všechno, co postnout tvoji kamarádi, bez rozmyslu. Přesně takhle se hoaxy a fake news šíří.
- 2 Naopak se neboj napsat komentář, upozornit na nepravdivost a ideálně odkázat na zdroj, který podvod odhaluje.
- 3 Nepřeposílej a nesdílej řetězové dopisy, neověřené prosby o pomoc a petice. Šíříš tak spamy.

Aktuální i zlidovělé hoaxy českého internetu najdeš na webech www.hoax.cz nebo manipulatori.cz. V zahraničí se jim věnují stránky www.hoax-slayer.com, www.hoaxbuster.com nebo www.hoaxes.org.